

Påskehøytiden - del 1: La Semana Santa

De fleste gleder seg hvert år til påske. Det er noe med denne brytningen mellom vinteren og våren. Lyset blir sterkere, spirene til nytt liv presser seg fram. Alt dette som skjer i naturen handler også påsken om: Livskraftene som er sterkere enn dødskraftene.

Hva er viktigst, jul eller påske?

Teologene mener at de er like viktige. Med Jesu fødsel i julen kommer Gud til oss og lever et liv på våre vilkår. Julens budskap er lett og deilig. Det er fødsel og dermed liv og håp om noe som vi alle kan være med på. Men uten påsken ville Jesus bare ha vært et menneske som vi. Så i påsken viser han sin guddommelighet.

Påsken er mer vanskelig å forholde seg til. Den tar fatt i ubehagelige emner som sviket, smerten, ensomheten, døden og sorgen. Vi kan alle finne vår plass i påskens fortelling. Hvem har lyst til å bli minnet om at jeg har vært en Judas som forrådde, eller en Peter som sviktet?

Påsken danner også bilder og håp om alt det vi ikke vet noe om: Døden, overgangen og det evige liv.

Påsken krever mye mer av oss enn julen gjør. Mens julen glir ned som isen i kremmerhuset, setter påskebudskapet større krav til hode og hjerte.

Et sekularisert samfunn

Nå for tiden er det sikkert mange som har glemt hvorfor vi feirer påske. Mange ser fram til en ekstra ferie på hytta med en spennende "krim" i solveggen. Det er sikkert slik med mange spanjoler også, som tar en ekstra ferie. Sverige har avskaffet skjærtorsdag som helligdag, mens nordmennene har beholdt den som en ekstra fridag.

I Norge kan vi se og motta den religiøse påskefesten gjennom liturgien i kirken, men ikke i større grad utenfor kirkerommet, i gatene.

Katolsk påske i Torrevieja

Imidlertid er det å oppleve påsken i Torrevieja som å komme til en annen verden. Påsken starter allerede Palmesøndag. Så følger Lunes, Martes, Miércoles santo, Jueves santo, Viernes santo, Sábado santo (Sábado de Gloria) og Domingo de Resurrección (Jesu oppstandelse). Alle disse dagene er det høytidelige opptog eller prosesjoner, der vi dag for dag kan se evangeliet konkretisert gjennom bilder og skulpturer som fremstiller hele historien fra Jesu siste måltid med disiplene til korsfestelsen.

Skulpturene er satt opp på vakre dekorerte pasos som kan veie mer enn 1500 kilo og bæres av 100 personer, kvinner og menn. Det er de såkalte brødreforeningene eller

"cofradias" som er ansvarlig for dette. Øverst står paraplyorganisasjone Junta Mayor de Cofradias de la Semana Santa de Torrevieja.

Noen av deltakerne bærer folkedrakter, andre sorte klær eller sørgeklær. Mange går med fargerike kapper. Men hvorfor har de spisse hatter og masker som ligner på Ku Klux Klan? De kalles nazarenos og symboliserer de personer som fanget Jesus og vil derfor skjule sitt ansikt og sin skam .

Kanskje den mest stemningsfulle prosesjonen er den som finner sted natt til langfredag: SOLEMNE PROCESIÓN DEL SILENCIO. Vanligvis beveger pasosene seg med nøyaktige og presise bevegelser, akkompagnert av musikkorps og trommer. Denne beveger seg i mørke og i fullstendig stillhet.

Påskeukens ritualer er med på å skape et meget spesielt miljø med sin intense dramaturgi, som kan vekke sterke følelser hos mange. Vi kommer i en stemningsfull "rus" som katolikker kanskje vil se på som løsrevet fra sin sammenheng, fordi vi ikke deltar i den katolske kirkes fellesskap i et forpliktende forhold. For mange av oss et spektakulært innslag i hverdagen. Men kanskje vil nok noen føle den åndelige kraften i katolisismen, de fascineres av katolsk kultur. Ikke minst av de praktfulle kirkene som er åpne.

Så er vi kommet fram til den store dagen i spansk påske: **El Domingo de Resurrección** (oppstandelsen). Med dette er ringen sluttet. Julehøytiden og påsken hører sammen: Julen forteller om Gud som fødes på jorden og kommer nær menneskene. Påsken handler om det mest sentrale i kristendommen. Døden overvinnes. Jesus kommer tilbake og gir nytt liv og mot til å leve.

På denne dagen reiser mange spanjoler ut på landet eller til sjøen. Det viktige er å være glad fordi Jesus lever. Og som alltid, spanjolene gjør det med iver og glød.

Vi ønsker alle en riktig god påske.

Sven Karlsen

Hvis du er interessert i å studere skulpturer, bandere og pasos, kan vi anbefale deg å besøke Museo de Semana Santa (Påskemuseet), Calle Formentera. (Like ved Restaurante FU på Avenida Baleares.) NB: Stengt i påsken.



Påkehøytiden del 2: Las cofradías en Torrevieja.

Påkehøytidens «dramaturger»

Prosesjonene eller optogene i Torrevieja i løpet av påsken, Semana Santa (Den hellige uken), samler tusenvis av fastboende og tilreisende der de får se de spektakulære pasos som handler om Jesu lidelse og død.

Vi har tidligere skrevet om kontraster i spansk kulturliv som karnevalsfeiring, faste (cuaresma) og påske. I en artikkel om påskefeiring har vi også blant annet nevnt begreper som pasos, costaleros, nazareno og cofradía. Derfor vil det være riktig å skrive noe mer om bakgrunnen for sistnevnte begrep som har gjort påsken i Torrevieja til en turistattraksjon.

Begrepsavklaring

Ordet cofradía betegner en menighet eller brorskap. Den kan ha bakgrunn i religion eller fagforening. Ordet er dannet av cofrade (brødrene er dens medlemmer), et ord som kommer fra det latinske co- (conjunto, fellesskap, fagforening) og frater (bror). *Cofradías de pescadores Torrevieja* er til eksempel en fagforening for fiskere og regnes derfor ikke med blant de 15 cofradías av religiøs art i Torrevieja. Ordet hermandad er et synonym for cofradía. Det spanske ordet for bror er hermano, altså brødreforeninger.

Kort om historisk bakgrunn i Spania

Å bestemme tidspunktet for de første cofradías er veldig vanskelig. De fleste setter opprinnelsen til det tolvte og trettende århundre. Til tross for dette var det ikke før i årene 1520-1525 at de oppstod i en form som i dag har en reell betydning for den hellige uke. Sevilla er den viktigste byen og med flest brorskap. Men nå finner man dem i hele Spania. En religiøs cofradía er upolitisk.

Cofradías og hermandades er av verdslig opprinnelse, der alle medlemmer søkte støtte i hverandre i vanskelige tider og kunne identifisere seg med Kristi lidelse i Det nye testamentet. Når cofradene går ut på gaten for å minnes hans lidelse og død, er det en form for straff, en botsøvelse (penitencia). Kirkens liturgi på latin var ikke lett tilgjengelig for folket. Men prosesjonene gjorde testamentets lidelseshistorie tilgjengelig for alle. Liturgien ble folkelig (popular).

Torrevieja

Frem til 1802 var det bare noen få hus og et gammelt vakttårn (Torrevieja) som ble navnet på stedet der kongen befalte at administrasjonen av saltutvinning skulle ligge, sentralt i Torrevieja. Like etter ble det tilsatt prest og klokke for den lille menigheten som vokste fram.

Det ser ut til at i måneden mars 1807, vises de første tegn til påskefeiring, bare noen få måneder etter etableringen av menigheten.

Et bilde «Soledad» (Ensomhet), kjøpt i Valencia, ble donert til menigheten. Trolig er det en kopi av bildet Nuestra Señora de la Soledad (Maria). Men dette sies det ikke noe om. Bildet ble båret gjennom gatene i den lille landsbyen.

Noen år senere, i 1814, doneres flere lerreter med forskjellige hellige bilder.

Bildenes betydning

Fra gammel tid har mennesket alltid brukt «malerier», figurer, tegninger og skulpturer, blant annet for å kunne forstå og forklare noe. Disse mediene tjener til å hjelpe å visualisere det usynlige, for å forklare det som ikke kan forklares med ord. Bildene har alltid vært et middel til å gjøre kjent med og overføre troen på Kristus og Den hellige jomfru og helgener. Så når alle 18 pasos med sine skulpturer eller skulpturelle grupper, båret på skuldrene av costaleros, er ute i gatene på langfredag, vises de viktigste delene av Jesus' lidelseshistorie.

Det blir sagt og skrevet at katolikker ikke er opptatt av materialene som bilder og skulpturer er laget av, men ærer den helgen som blir representert. Den katolske kirke ærer de hellige, men tilber dem ikke.

Kort om utviklingen fremover

I år 1846 vises utgifter til feiringen av festivalen i Den hellige uke i de kommunale registre. De liturgiske prosesjoner (religiøse seremonier) fortsatte i løpet av byggingen av den nye kirken Parroquia de la Inmaculada Concepción (Marias uplettede unnfangelse) 1884-1901.

De politiske forholdene i Spania ble etter hvert problematiske.

Den andre republikken 1931 og borgerkrigen 1936 til 1939

«Den annen republikk» er navnet på perioden fra 1931 til 1939. Den nye spanske konstitusjonen var svært progressiv, garanterte full stemmerett til kvinner, rett til skilsmisse, full separasjon av stat og kirke og ytringsfrihet.

Da den andre republikken ble proklamert i april 1931, stoppet alle aktiviteter med feiring av Den hellige uken. Under politiske opprør i 1936 ble kirken satt i brann. Bare veggene ble stående. Men folk fikk gjemt bort bilder, relikvier og andre gjenstander som ble brukt i prosesjonene.

Ny periode

I år 1940 begynte en ny periode med prosesjoner fram mot sekstiårene.

Da begynte en trist tilbakegang. Prosesjoner og brorskap forsvant gradvis.

Årsaken er aldri blitt tilstrekkelig avklart.

Men på syttitallet møtes forskjellige grupper av torrevejensere med det formål å redde prosesjonene i Den hellige uken. I mai 1981 tok man for alvor opp arbeidet med å gjenopprette prosesjonene i den hellige uke.

Fra det øyeblikk kan det sies at prosessjonsprosessen er ferdig med å slå rot i Torrevieja. I mai 2018 blev det 37 år siden det berømte møtet i 1981. I dag har byen 15 brødreforeninger som har stått under paraplyorganisasjonen Junta Mayor de Cofradías (JMC).

Viernes Santo (langfredag): På denne dagen går prosesjonen med Torreviejas høyeste deltakelse. De 15 brorskapene går ut på gaten, noe som betyr totalt 18 pasos. En mangfoldig manifestasjon av folkelig religiøsitet, der skulpturen Jesús Yacente (Den liggende døde Jesus) skaper sterke emosjoner. Semana Santa er blitt en grunnleggende del av Torreviejas historie.

Den internasjonale cofradía

Kan andre en Torreviejas borgere delta som costaleros?

Tradisjonelt bæres de store pasos av byens borgere. Men for fjorten år siden, i 2004, ble byens internasjonale befolkning invitert til å være med og bære pasoen «Jesus en la Oración del Huerto de los Olivos» (Jesus i bønn i oliventrehagen). I Det nye testamentet kjent som Getsemane, der Jesus ofte hadde vært med sine disipler for å be.

Denne praktfulle pasoen som består av mange skulpturer, tilhører Cofradía de Nuestro Padre Jesus en la Oración del Huerto de los Olivos. Den bæres gjennom byens gater av 100 costaleros.

Hvert år er det nødvendig å rekruttere nye medlemmer for å erstatte dem som av en eller annen grunn faller fra. Dette er en fantastisk anledning til å få delta i en av de viktigste begivenheter i lokalsamfunnet. Det kreves ikke at man er medlem av et kirkesamfunn, men at man har respekt for spansk kultur.

Sven Karlsen

Kilder: "Torrevieja, Semana Santa y sus Cofradías" de Francisco Reyes Prieto Pérez y José Antonio Sánchez García.

D. José Sánchez Herrero: Orígenes y evolución de las Hermandades y Cofradías.